ІНСТИТУТ СПОВІЩУВАЧА, ЯК ЗАСІБ ЗМЕНШЕННЯ АВАРІЙНОСТІ НА ДОРОГАХ

ДЗЮБАНОВСЬКИЙ Юрій - здобувач Західноукраїнського національного університету

УДК 342.9
DOI 10.32782/NP.2022.4.30

У статті порушується питання аварійності та смертності на дорогах України. Визначаються проблемні моменти безпеки дорожнього руху. Аналізується стан забезпеченості життя і здоров'я учасників дорожнього руху зі сторони уповноважених державних органів. Пропонується запровадження в Україні інституту сповіщувача, який буде брати участь у забезпеченні безпечного дорожнього руху.

Ключові слова: дорожній рух, безпека дорожнього руху, сповіщувач, аварійність на дорогах, правовий статус сповіщувача.

Вступ

Незважаючи на всі перешкоди та складності, які постають на шляху розвитку нашої країни, все ж Україна невпинно розвивається та прагне долучитися до Європейської спільноти. Крок за кроком формується громадянське суспільство, яке є одним із елементів існування сильної правової та демократичної держави. Участь громадян у вирішенні важливих справ у державі, а також контроль за усіма сферами діяльності останньої, дозволяє вийти на якісно новий рівень організації суспільного життя, як всередині країни, так і за її межами.

Одним із пріоритетних напрямків, на нашу думку, участі суспільства в державних справах - є контроль за рівнем безпеки дорожнього руху. Проблеми в цьому напрямку діяльності держав було визнано й на саміті ООН зі сталого розвитку (2015 р), де однією із глобальних проблем людства було визнано високий рівень смертності і тяжкого травматизму учасників дорожнього руху, що негативно впливає на соціально-економічний розвиток держав та здоров'я населення. [1] У зв'язку з цим, звісно ж, держави повинні взяти на себе зобов'язання щодо зменшення рівня аварійності на дорогах, в тому числі й дорожнього травматизму.

Перші кроки в цьому напрямку уже зроблені, адже згідно офіційних даних, у 2020 році на автомобільному транспорті загального користування, авіаційному, міському електричному, залізничному, морському та річковому транспорті, а також відомчому автомобільному транспорті, сталися 4 039 транспортних подій проти 4 923 – у 2019 році, що менше на 18 %. У транспортних подіях, що сталися у 2020 році, загинуло 556 осіб. Стільки ж осіб загинуло внаслідок вказаних транспортних подій і у 2019 році. Разом з цим, у 2020 році внаслідок вказаних транспортних подій було травмовано 1 331 особа проти 2 020 осіб, травмованих у 2019 році, що менше на 34 %. [2] Крім того, за 5 місяців 2022 року в Україні зафіксовано 5 407 ДТП. Це одразу на 33,7% менше, ніж за аналогічний період минулого року — тоді сталося 8 152 аварії. Що ж стосується травматизму на дорогах, то з січня по травень загинуло 908 осіб проти 1001 року раніше (-9,3%). Кількість травмованих скоротилася на 31,8% — з 9 887 до 6 747. Таку статистику наводить перший заступник начальника Департаменту патрульної поліції України Олексій Білошицький. [3]

Виклад основного матеріалу

Та, все ж рівень аварійності та травматизму в Україні залишається високим. Одним із способів вплинути на нього, на нашу думку, є участь самих учасників дорожнього руху в контролі за безпекою дорожнього руху. Так, подібна практика уже втілена в окремих країнах, що приносить свої результати. Зокрема, в Узбекистані громадяни можуть повідомляти відповідні державні органи про виявлені ними порушення правил дорожнього руху, подаючи інформацію на офіційний сайт Міністерства внутрішніх справ країни. Також вони повинні надати відеодокази такого порушення. [4]

На нашу думку, така практика є досить цінною для України, та з урахуванням особливостей нашої держави повинна бути впроваджена. Зараз в цьому напрямку вже є певні напрацювання, адже у Верховній Раді України вже зареєстровано законопроєкт «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення ролі суспільства у заходах контролю за безпекою дорожнього руху та дотриманням правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів», яким передбачається внесення змін до ряду нормативно-правових актів та впровадження інституту сповіщувача. Згідно цього законопроєкту, КУпАП має бути доповнений ст. 272-1 КУпАП «Сповіщувач». Під сповіщувачем розуміється громадянин, який звернувся із заявою або повідомленням про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху або порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксоване в режимі фотозйомки (відеозапису), до органу, уповноваженого розглядати справу про адміністративне правопорушення, і при цьому, не є потерпілим. [5] Крім того, цією ж статтею передбачаються його права і обов'язки. Так, зокрема до прав сповіщувача пропонується віднести: право отримати інформацію, що підтверджує прийняття і реєстрацію його заяви; право отримати інформацію про результати розгляду адміністративної справи; право на винагороду у випадках, встановлених законом; право на отримання правової допомоги за рахунок держави у випадках, передбачених КУпАП та/або законом, що регулює надання безоплатної правової допомоги. Щодо обов'язків, то ст. 272-1 КУпАП буде передбачати, сповіщувач зобов'язаний: при зверненні із заявою використовувати спеціальний програмний засіб, пройти електронну ідентифікацію; зазначити в заяві про адміністративне правопорушення інформацію про тип правопорушення, номерні знаки транспортного засобу на якому особа здійснила правопорушення; подати на підтвердження своєї заяви електронні докази у вигляді матеріалів фотозйомки (відеозапису), які відповідають вимогам встановленим КУпАП. [5]

Це означає, що кожен громадянин, який прямує на роботу, додому, по справам чи просто гуляє може вчинити корисну для всього суспільства справу, і будучи свідком порушення правил дорожнього руху будь-яким його учасником, може повідомити про це уповноважені органи, і таким чином зробити свій внесок у забезпечення безпеки дорожнього руху. Вважаємо, що даний механізм впливу на безпеку дорожнього руху безпосередньо кожного громадянина забезпечив би високий рівень такої безпеки і позитивно вплинув би на стан аварійності на дорогах. Адже, очевидно, що поліцейських екіпажів недостатньо для того, аби охопити 100 % території, де здійснюється дорожній рух, а участь безпосередніх учасників руху у реалізації контролю, охопила б майже всю територію всіх областей та районів. Тому, позитивні моменти впровадження такого засобу запобігання порушень у сфері дорожнього руху є очевидними. Зокрема, до них можемо віднести:

- превентивний вплив на учасників дорожнього руху, адже кожен з таких учасників буде розуміти, що у разі порушення ним Правил дорожнього руху, обов'язково це буде помічено, та відповідальність неминуча;
- зменшення випадків порушення ПДР, а відповідно підвищення безпеки дорожнього руху;
- зниження рівня аварійності на дорогах, в тому числі збереження дорожньої інфраструктури;

- зниження рівня смертності від дорожньо-транспортних пригод;
- підвищення рівня суспільної само та правосвідомості.

Впровадження нового інституту в адміністративному праві України, має як плюси, так і мінуси. Зокрема, Гаращук В.М. до таких відносить:

- виникнення додаткової корупційної складової у діяльності поліції, оскільки для них відкриється можливість під час несення служби фіксувати порушення не на службовий пристрій фото-відеозапису, а на пристрій іншої приватної особи (кума, брата, дружини…), отримуючи за це частку винагороди як приватна особа;
- відсутність чіткого правового механізму реалізації сповіщувачем своїх прав та обов'язків, а також механізму виплати компенсації останньому за виконану ним роботу;
- відсутність регулювання питання про дослідження правдивості зафіксованої сповіщувачем інформації про правопорушення;
- суперечність самої суті інституту сповіщувача суспільній та християнській моралі українського суспільства. [6]

Підтримуючи думку Гаращук В.М., що відсутність належного правового механізму створює перешкоди в ефективності запровадження того чи іншого інституту в праві, але, вважаємо, що створення такого механізму є наступним завданням після його запровадження. Тому, цим, звичайно, повинні зайнятися спеціалісти після прийняття законопроєкту.

Щодо цього питання висловився також і науковець Гаркуша В.В., який стверджує, що матеріальна вигода є негативним моментом в існуванні інституту сповіщувача і не повинна лежати в його основі, а лише громадянська позиція щодо покращення своєї держави та забезпечення власної безпеки та безпеки своїх рідних. [7]

Очевидно мова йде про те, що згідно із законопроєктом «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення ролі суспільства у заходах контролю за безпекою дорожнього руху та дотриманням правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів», пропонуються зміни до закону України «Про дорожній рух», серед яких міститься вказівка про те, що «Громадяни, які відповідно до положень Кодексу України про адміністративні правопорушення повідомили про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху або про порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксоване в режимі фотозйомки (відеозапису), та набули статус сповіщувача, мають право на винагороду у розмірі десяти відсотків від суми адміністративного стягнення у вигляді штрафу, накладеного на винну особу. Винагорода виплачується за рахунок стягнутого штрафу за відповідне адміністративне правопорушення в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.». [5]

Дещо критично ставлячись до зауважень Гаркуші В.В., вважаємо, що громадянська позиція та високий рівень правової свідомості завжди повинні супроводжувати громадян у правовій державі та спонукати до дотримання прав та виконання обов'язків, а матеріальна складова – непоганий бонус, який має допомагати це робити.

Висновки

Рівень аварійності та смерності на дорогах України є досить високим, і потрібно впроваджувати ефективні методи та засоби для його зменшення. Використання традиційних та існуючих методів і засобів поки не дають бажаного результату. У зв'язку з цим необхідно впроваджувати щось нове, а від так, інститут сповіщувача, на нашу думку, є досить цікавим варіантом. Практика свідчить, що це дає свої результати, тому, звичайно, з урахуванням досвіду інших держав та особливостей нашої, інститут сповіщувача може стати ефективним засобом підвищення безпеки дорожнього руху та правового виховання громадян вцілому. При цьому, проаналізувавши законопроєкт, який пропонує введення інституту сповіщувача в правову систему України, вважаємо, що недоцільним є запровадження такого інституту саме кодексом України про адміністративні правопорушення. На нашу думку, закон України

«Про дорожній рух» чи постанова Кабінету Міністрів України від 10 жовтня 2001 року № 1306 «Про Правила дорожнього руху» є саме тими нормативно-правовими актами, які повинні передбачати правовий статус сповіщувача.

Література

1. Головкін Б. М. Оцінка дорожньо-транспортної аварійності татяжкості її наслідків в Україні. Проблеми законності. 2022. Вип. 156. С. 52–75. doi: https://doi.org/10.21564/2414-990X.156.252879.

2. Аналіз аварійності на транспорті за 2020 рік. Міністерство інфраструктури України. Директорат з безпеки на транспорті. Інтернет ресурс. URL:https://mtu.gov.ua/files/bezpeka/%D0%90%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%20%D0%B0%D0%B2%D0%B0%D1%80%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96%20%D0%BD%D0%B0%20%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%82%D1%96%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8%20%D0%B7%D0%B0%20 2020%20%D1%80%D1%96%D0%BA.pdf (Дата звернення: 15.10.2021)

3. Інтернет ресурс. URL: https://focus.ua/uk/auto/519811-v-ukraine-vo-vremya-voyny-rezko-snizilas-avarynost-na-dorogah-osnovnye-prichiny-dtp. (Дата звернення: 15.10.2021)

4. Гаркуша В.В. Роль суспільства у заходах контролю за безпекою дорожнього руху. Транспортна безпека: правові та організаційні аспекти: матеріали XVI Міжнародної науково-практичної конференції (в авторській редакції), (м. Кривий Ріг, 19 листопада 2021 року). Кривий Ріг, 2021. 238 с. С. 39

SUMMARY

The article raises the issue of accidents and deaths on the roads of Ukraine. Road traffic safety issues are identified. The state of life and health security of road users is analyzed by the authorized state bodies. It is proposed to introduce a whistleblower institute in Ukraine, which will participate in ensuring safe road traffic.

Key words: traffic, traffic safety, whistleblower, road accident, legal status of whistleblower

5. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення ролі суспільства у заходах контролю за безпекою дорожнього руху та дотриманням правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів». Законопроєкт України. Інтернет ресурс. URL: https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/823442 (Дата звернення: 15.10.2021)

6. Гаращук В.М. Деякі проблеми запровадження інституту сповіщувачів до правової системи України. Державна політика у сфері убезпечення дорожнього руху: теорія, законодавство, практика : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5 листоп. 2021 р.) : електрон. наук. вид. / [уклад.: А. В. Калініна] ; НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В.В. Сташиса НАПрН України. – Харків : Право, 2021. – 134 с. С. 36-37

7. Гаркуша В.В. Роль суспільства у заходах контролю за безпекою дорожнього руху. Транспортна безпека: правові та організаційні аспекти: матеріали XVI Міжнародної науково-практичної конференції (в авторській редакції), (м. Кривий Ріг, 19 листопада 2021 року). Кривий Ріг, 2021. 238 с. С. 40.